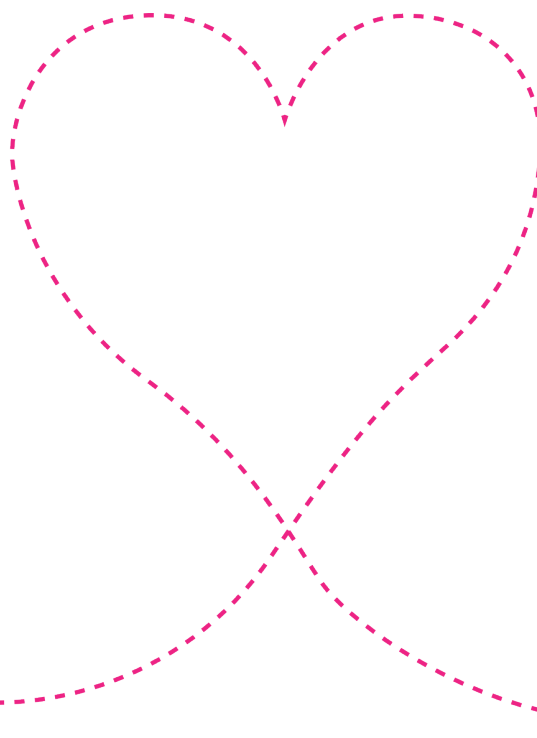
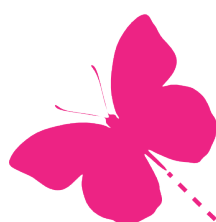

Ålands hälso-
& sjukvård

Socialkuratorerna informerar om socialskyddet

Sjukdom kan leda till stora förändringar i livet då kan socialkuratorerna hjälpa till att hitta sätt att gå vidare, öka medvetenheten om livssituationen och om egna resurser och möjligheter.

Socialkuratorerna finns som stöd för patienter och anhöriga och kan vid behov erbjuda olika former av stödsamtal.

Möjlighet finns till vägledning och hänvisning för vidare kontakter i frågor gällande sociala förmåner, sociallagstiftning, avgifter och om samhällets övriga resurser.

Är du inlagd, går på behandling eller under utredning har du möjlighet att själv eller via personal ta kontakt med en socialkurator. Den psykiatriska kliniken har egna socialkuratorer som du bäst når via sjukhusets växel.

Kontakta socialkuratorerna via ÅHS växeltelefon 018-5355.

SOCIALKURATORNS

HUVUDSAKLIGA ARBETSUPPGIFTER

- Information och rådgivning i sociala frågor
- Stödsamtal med patient och anhöriga
- Bidra med sakkunskap i planering av patientens vård, rehabilitering och uppföljning.
- Kartlägga patienten och de anhörigas sociala förmåner och vid behov bistå med ansökan.
- Vara en kontaktlänk mellan olika instanser både internt och externt.

LÅT BARNEN VARA DELAKTIGA

Barn påverkas då en närstående är sjuk, skadas eller dör. Barnet har då rätt till eget stöd enligt landskapslagen om hälso- och sjukvård samt utifrån barnkonventionen.

Alla barn har rätt att få uttala sig i frågor som berör dem samt rätt att bli lyssnad till. För att ett barn ska må bra i nuet och längre fram i livet behöver de få reagera, känna, prata och tycka till.

- Prata med barnet på ett språk som de förstår och uppmuntra till frågor. Tillåt att barnet kan behöva ta in situationen bitvis.
- Barnet behöver få förklaringar på sina egna upplevelser: det barnet har sett, hört, känt och tänkt.
- Det är viktigt att förmedla ett hopp till barnet och visa på lösningar men aldrig ge falska löften.

Via din vårdenhet; mottagningen eller avdelning kan du som vuxen efterfråga stöd för barnet. Samtal utifrån barnets behov och önskemål erbjuds utifrån barnets rätt till att få information och utifrån dialog kring hur barnet har det i sin vardag.

PATIENTAVGIFTER (sjukhus)

Besök hos läkare	30 €/besök
Besök på akutklinik	48 €/besök
Besök hos vårdpersonal	15 €/besök eller 25 €/besök
Vårddygnsavgift, vuxen	50 €/dygn
Vårddygnsavgift, under 20 år	35 €/dygn
Uteblivet besök som inte avbokas (gäller även polikliniska besök till socialkurator)	50 €/besök

HÖGKOSTNADSSKYDDET

Allmänt högkostnadsskydd på 475 €

Högkostnadsskyddet gäller samtliga patienter mellan 20–74år om inte den beskattningsbara inkomsten understiger 16 000 euro/år.

Högkostnadsskyddet beroende på inkomstnivå

Högkostnadsskyddet för personer med beskattningsbar inkomst **under 14.000 euro** i senast fastställda statsbeskattning uppgår till **125 euro**.

Högkostnadsskyddet för personer med beskattningsbar inkomst på 14.000 euro men **under 16.000 euro** i senast fastställda statsbeskattning uppgår till **250 euro**.

Det krävs att du lämnar in en kopia på beskattningsintyget för senast fastställda beskattning för att visa på din rätt till lägre högkostnadsskydd. Beskattningsintyget lämnas till information/växeln vid huvudentrén på sjukhusområdet eller direkt till ÅHS ekonomiavdelning eller skickas per e-post till kund.ekonomi@ahs.ax

Högekostnadsskydd för sjukpensionärer på heltid, personer som är 75 år och äldre (fyller 75 år under året) är 250 €

Högekostnadsskyddet gäller för personer med sjukpension, invalidpension eller rehabiliteringsstöd på heltid fr o m första hela kalendermånaden som sjukpensionär/rehabiliteringsstödmottagare och under perioden som sjukpensionär /rehabiliteringsstödmottagare. När en person med sjukpension erhåller ålderspension har personen rätt att behålla det lägre högekostnadsskyddet om 250 euro kalenderåret ut. Om du har inkomster under 16.000 euro per år kan du ansöka om inkomstbaserat högekostnadsskydd enligt ovan.

Högekostnadsskydd för barn- och ungdomar är 100 €

Högekostnadsskyddet gäller barn- och ungdomar t o m det kalenderår de fyller 20 år uppgår till 100 euro.

För ytterligare information hänvisas till handboken för patientavgifter. Frågor kan även riktas till ekonomiavdelningen, tfn (0)18-538410, tfn (0)18-535611 eller tfn (0)18-535161 eller via e-post kund.ekonomi@ahs.ax

AVGIFTER FÖR VÅRD UTOM ÅLAND

Du som patient betalar patientavgift till den vårdinrättning som du är remitterad till. För betald patientavgift till offentlig sjukvårdsinrättning i riket, vänligen sök ut betalda patientavgifter på grund av uppnått högkostnadsskydd hos vårdgivaren.

Patienter som remitterats från ÅHS och erhåller vård via privata sjukhus betalar i vissa fall ingen patientavgift på plats. Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) debiterar då en patientavgift enligt ÅHS avgiftsstadga.

Då du betalat patientavgifter för vård utanför Åland, och är remitterad från ÅHS, kan du lämna in kvitton på avgifterna till:

ÅHS Ekonomiavdelning
PB 1091
AX-22 111 Mariehamn

Uppge ditt bankkonto för eventuell återbetalning.

Vid förfrågningar angående högkostnadsskydd och återbetalning kontakta

ÅHS Ekonomiavdelning, Kundfakturor
Telefon: 018-5355 (vxl)
E-post: kund.ekonomi@ahs.ax

*För närmare information se broschyr:
Patientavgifter inom Ålands hälso- och sjukvård.*

TRANSPORTKOORDINATORER

Inom ÅHS finns transportkoordinatorer som samordnar patienttransporter mellan sjukhus. Transportkoordinatorerna kan också vara behjälpliga då du remitterats till annat sjukhus och har frågor om hur du bäst tar dig dit.

Transportkoordinatorerna nås vardagar mellan 8.30–15.30 på telefon: 018-535420 eller på e-post: patientresa@ahs.ax.

ERSÄTTNING FÖR SJUKVÅRDSKOSTNADER

Läkemedelskostnader

FPA kan ersätta kostnader för läkemedel, salvbaser och kliniska näringspreparat som ordinerats av läkare. Ersättning ges efter självrisk om 50 € (barn 0 €).

- Grundersättning 40 %
- Vid svåra sjukdomar specialersättning 65 % eller 100 % (självrisk 4,50 €/preparat vid 100 % ersättning) – läkarintyg B bör finnas på FPA innan köpet görs.
- Tilläggsersättning för stora läkemedelskostnader:
Om självriskandelen av dina läkemedelskostnader överstiger 592,16 € under 2023 har du rätt till tilläggsersättning. Du betalar då endast en självriskandel på 2,50 € per läkemedel och köp. FPA meddelar när gränsen överskridits.

Privat undersökning och behandling (FPA)

Ersättning för vissa läkararvoden samt behandlingar och undersökningar betalas till viss del från FPA. Närmare information finns på FPA:s hemsida.

Resekostnader (FPA)

FPA betalar ersättning för resor orsakade av sjukdom, graviditet eller rehabilitering. Den andel som överstiger självriskens ersätts och ansökningstiden är 6 månader.

- Självriskens per enkel väg är 25 €.
- Självriskens under ett kalenderår är 300 €. FPA ersätter hela den överstigande delen. Årssjälvriskens består av självriskandelar, engångsavgifter som är mindre än självriskandelen (meddela själv till FPA) och följeslagarens resekostnad. FPA meddelar när gränsen överskridits.
- Övernattningsspenning är högst 20,18 €/natt.
- Om man använder egen bil är kostnaderna 0,33 €/km. I allmänhet ersätts resan för allmänt forskaffningsmedel, men även för t.ex. taxi eller egen bil, beroende på sjukdomens art.
- Om läkare eller vårdpersonal anser att behov av följeslagare finns och detta framgår på reseintyget kan FPA även ersätta resekostnaden för följeslagare.

UTKOMST

Sjukdagpenning (FPA)

Den som är 16–67 år och på grund av sjukdom är oförmögen att arbeta kan få skattepliktig sjukdagpenning som ersättning för inkomstbortfallet (även företagare, arbetslösa eller den som inte har inkomster).

- Självrisktiden vanligen insjukningsdagen + 9 därpå följande vardagar*).
- Betalas maximalt i 300 vardagar*).
- För kortare sjukskrivning behövs läkarintyg A, för längre behövs läkarintyg B.
- När FPA har betalat sjukdagpenning för 90 vardagar behövs Företagshälsovårdens utlåtande om arbetstagarens återstående arbetsförmåga och möjligheten att fortsätta i sitt arbete. Utan detta utlåtande upphör utbetalning av sjukdagpenning.
- Sjukdagpenningens belopp beräknas utifrån årsinkomst dock minimi 31,99€/dag.

Partiell sjukdagpenning

Man kan få partiell sjukdagpenning genast efter sjukdagpenningens självrisktid (dagen för insjuknandet + 9 därpå följande vardagar). Förutsättningen är att arbetsgivaren samtycker till deltidarbete (40–60 %) på viss tid. Utbetalas 12–150 vardagar*).

Efter att ha nyttjat 150 vardagar samt arbetat 30 dagar utan avbrott kan man få 50 tilläggsdagar med partiell sjukdagpenning.

AMS-ersättning vid maximal sjukdagpenning

En person som lyft maximal sjukdagpenning från FPA, är fortsatt sjukskriven och har ansökt eller fått avslag på ansökan om pension eller rehabiliteringsstöd kan söka arbetslöshetsersättning från AMS.

*) som vardagar räknas inte helgdagar (röda dagar).

Sjukpension/invalidpension (FPA och arbetspensionsbolagen)

När en sjukdom leder till arbetsoförmåga, söker man i regel först sjukdagpenning. Om arbetsoförmågan fortsätter efter sjukdagpenningsrätten upphört söker man sjukpension. Läkarintyg B ska bifogas. Handläggningstid ca 2–3 månader.

Olika former av sjukpension:

- Rehabiliteringsstöd (en tidsbegränsad sjukpension, för 16–64 åriga)
- Full sjukpension (för 16–64 åriga)
- Delinvalidpension (bara via arbetspensionsbolag, för 16–64-åriga)

Specialvårdspenning (FPA)

Ersätter inkomstbortfall då en förälder är förhindrad att arbeta på grund av deltagande i vård eller rehabilitering av sjukt barn under 16 år (på sjukhus eller för hemvård i anslutning till sjukvård). Läkarintyg D bifogas. Ansökningstid 4 månader.

- Beviljandet förutsätter att arbetsgivaren inte betalar lön under tiden.
- Deltagandet i vården behöver vara minst 6 timmar/dag. Även restid beaktas.
- Baseras på inkomsten och beräknas på samma sätt som sjukdagpenning, dock minimi 31,99€/dag

Handikappbidrag för personer under 16 år (FPA)

Långvarigt sjuka eller funktionshindrade barn (upp till 16 år) kan beviljas handikappbidrag. Bidraget förutsätter att omvårdnaden av barnet innebär en större belastning för föräldrarna än vad som är vanligt jämfört med omvårdnad av friska barn i samma ålder. Läkarintyg C ska bifogas.

- Bidraget har 3 nivåer:
  - grundbelopp (vid särskild belastning) 102,85 €/mån
  - förhöjt belopp (vid påfallande stor belastning) 240 €/mån
  - högsta belopp (vid synnerligen stor belastning) 465 €/mån
- Förutsätter att belastningen pågår i minst 6 månader.
- Bidraget är skattefritt och oberoende av inkomster och förmögenhet.
- Kan beviljas retroaktivt för högst ett halvt år.

Handikappbidrag för personer över 16 år (FPA)

Personer som är 16–64 år kan få handikappbidrag när en sjukdom eller ett handikapp orsakar nedsatt funktionsförmåga, behov av hjälp och särskilda kostnader. Funktionsförmågan ska vara nedsatt i åtminstone ett år och vara utan avbrott. Läkarintyg B eller C ska bifogas.

- Bidraget har tre nivåer:
  - grundbelopp 102,85 €/mån
  - förhöjt belopp 240 €/mån
  - högsta belopp 465 €/mån
- Bidraget är skattefritt och oberoende av inkomster och förmögenhet.
- Kan beviljas retroaktivt för högst ett halvt år.

Vårdbidrag för pensionstagare (FPA)

Vårdbidrag för pensionstagare kan beviljas åt den som har ålders- eller sjukpension. Sökande bör ha en nedsatt funktionsförmåga som innebär att man behöver hjälp av andra för att klara de normala dagliga funktionerna. Enbart hjälpbehov i hushållssysslor berättigar inte till vårdbidrag. Förutsättningen är att funktionsförmågan är nedsatt i åtminstone ett års tid. Bidraget indelas i tre kategorier utgående från behovet av hjälp, handledning och tillsyn samt storleken på särskilda kostnader. Läkarintyg C ska bifogas.

- Vårdbidragets
  - grundbelopp är 78,72 €/månad
  - förhöjt vårdbidrag 171,49 €/månad
  - högsta vårdbidraget 362,62 €/månad, veterantillägg 118,81 €/månad.
- Bidraget är skattefritt och oberoende av inkomster och förmögenhet.
- Kan beviljas retroaktivt för ett halvt år.
- Beviljas även till person som vårdas på institution.

Bostadsbidrag (FPA)

FPA kan bevilja bostadsbidrag för låginkomsttagare: allmänt bostadsbidrag och bostadsbidrag för pensionstagare.

Stöd för närståendevård (om du vårdar en person över 65 år, sök stöd från socialkansliet i hemkommunen, om du vårdar en person under 65 år, sök stöd från Kommunernas socialtjänst KST)

Kan beviljas vid vård i hemmet av närstående med funktionshinder på grund av sjukdom eller hög ålder.

- Stödet innebär ett ekonomiskt arvode och möjlighet till avlastning.
- Ersättningen är skattepliktig och en vårdare som är under 65 år införtjänar pension.
- C-intyg eller fritt formulerat läkarintyg bifogas ansökan.

Utkomststöd (KST)

Utkomststödet är avsett att trygga utkomsten då inkomsterna inte räcker till för rimliga levnadskostnader, t.ex. då sjukdom kan orsaka tillfälliga utkomstsvårigheter.

REHABILITERING

Medicinsk rehabilitering (Ålands hälso- och sjukvård, FPA)

Till medicinsk rehabilitering hör t.ex. fysio-, ergo-, tal- och psykoterapi, neuropsykologisk rehabilitering, rehabiliteringsperioder i öppen vård eller vid anstalt samt olika hjälpmedel, proteser och peruker. Läkaren skriver remiss.

- Krävande medicinsk rehabilitering söks från FPA. Rehabiliteringsplan (eller läkarintyg B) av behandlande läkare bifogas.

Yrkesinriktad rehabilitering (FPA, arbetspensionsanstalt m.fl.)

Yrkesinriktad rehabilitering innefattar t.ex. rehabiliteringsundersökning, arbetsträning, omplacering, omskolning samt stöd för näringsverksamhet. Läkarintyg B bifogas.

- Ansökan om yrkesinriktad rehabilitering riktas till FPA, arbetspensionsanstalter, Arbetskraftsbyråer eller försäkringsbranschen.

Anpassningsträningsskurser (patientorganisationer, FPA m.fl.)

Syftet är att underlätta anpassningen till den nya livssituationen som sjukdomen medfört. Ofta kan anhöriga också delta. Vanligen behövs läkarintyg B.

Rehabiliteringspenning (FPA)

Både rehabiliteringsklient och anhörig kan ha rätt till rehabiliteringspenning om utkomsten inte på annat sätt är tryggad under rehabiliteringstiden. Ansökningstid senast 4 månader efter avslutad rehabilitering.

HJÄLP I HEMMET

Hemservice och stödtjänster för personer över 65 år
(äldreomsorgen i hemkommun)

Kan sökas om man på grund av sjukdom eller nedsatt funktionsförmåga behöver hjälp i hemmet för att klara sig.

- Hjälp med dagliga sysslor (t.ex. hygien, av- och påklädning OBS: inte städning)
- Stödtjänster (t.ex. måltids-, bastu- och tvättjänster)
- Avgift fastställs enligt inkomster och hjälpbehov.
- Mera information från hemserviceledaren i kommunen.
- Även privata serviceproducenter inom hemservice finns.

Trygghetstelefon (äldreomsorgen i hemkommun)

Beviljas för personer som på grund av sviktande hälsa kan hamna i en situation då de inte kan kalla på hjälp med vanlig telefon. Med trygghetstelefonen kan man tillkalla hjälp till hemmet dygnet runt.

- Kopplas till fast hemtelefon
- Installations- och månadsavgift uppbärs samt avgift då hemservice svarar på larm.
- Privat serviceproducent finns för tjänsten.

Stöd för rörelse tidigare benämnd färdtjänst
(Kommunernas socialtjänst)

Ordnas främst för personer som är äldre med nedsatt funktionsförmåga på grund av ålder. Bruttoinkomst och besparingar ingår i avgörandet om beslut.

Hemsjukvård (Ålands hälso- och sjukvård)

Hemsjukvårdare hjälper med vårdåtgärder och med anskaffning av vårdmaterial. Avgiftsbelagt.

Boende inom äldreomsorgen (äldreomsorgen i hemkommun)

När insatserna i det egna hemmet maximerats men visat sig otillräckliga kan ett boende inom äldreomsorgen vara aktuellt. Boenden erbjuder service i olika omfattning.

Korttidsboende

Riktas till hemmaboende som har behov av tillfällig kortvårdsplats. Vistelsen kan röra sig om någon dag till några veckor.

Effektiverat serviceboende

Denna typ av serviceboende innebär att du hyr en lägenhet/rum. Där serveras måltider i en gemensam matsal och vårdpersonal finns stationerad på plats dygnet runt.

Institutionsvård

Institutionsvården är till för multisjuka äldre personer som har ett stort behov av omvårdnad. Vårdpersonal finns tillgänglig dygnet runt och består av sjukskötare och närvårdare.

FUNKTIONSSERVICE (kommunernas socialtjänst KST)

Med handikappad avses den som på grund av skada eller sjukdom under långa tider har särskilda svårigheter att klara av de funktioner som hör till normal livsföring.

Till funktionservice hör:

- Hjälp med dagliga sysslor för personer under 65 år (t.ex. hygien, av- och påklädning)
- Färdtjänst p g a funktionsnedsättning (minst 18 enkelresor/månad)
- Omändringsarbeten i bostaden samt redskap och anordningar som hör till bostaden (t.ex. trösklar och duschutrymmen)
- Serviceboende
- Personlig assistans
- Stöd till redskap, anordningar och specialkostnader
- Anpassningsträning

PARKERINGSTILLSTÅND FÖR HANDIKAPPADE (Polisen på Åland)

Polisen kan bevilja parkeringstillstånd för gravt handikappade (minst invaliditetsklass 11).

- Tillståndet är personligt, giltigt i högst 10 år och avgiftsbelagt.
- Läkarintyg ska bifogas där invaliditetsklassen framgår.
- Den som har fått parkeringstillstånd kan ansöka om befrielse från fordonsskatt från Statens Ämbetsverk.

AVDRAG I BESKATTNINGEN (Skatteförvaltningen)

- **Invalidavdrag från inkomstskatt**

- För personer med bestående invaliditetsgrad (minst 30 %).
- Skatteförvaltningen gör avdrag automatiskt, men ny eller ändrad invaliditetsprocent behöver anges med B-intyg, invaliditetspensionsbeslut eller fritt formulerat läkarintyg, som sänds till skattemyndigheterna.

- **Hushållsavdrag**

- T.ex. kostnaderna för privat hemservice är avdragbara till 40 % (anlitande av firma) eller 15 % (av hushållet anställd person): Självrisken 100 €, max 3500 €/person/år.
- Ansöks i samband med skattedeklarationen.

- **Avdrag för sjukdomskostnader**

Beviljas endast i kommunalbeskattningen. För närmare information kontakta skattebyrån.

- **Momsfri socialservice**

Man har rätt till momsfri socialservice om man har nedsatt funktionsförmåga och det finns ett hjälpbehov i vardagen t.ex. skötsel av hemmet, stödtjänster, matservice osv.

Kriterierna för att få servicen momsfri är att man ska använda sig av ett kommunen godkänt företag och tillsammans skriva ett serviceavtal. Företaget kan begära ett läkarintyg som konstaterar att det finns en nedsatt funktionsförmåga.

PATIENTENS RÄTTSSKYDD

PATIENTENS STÄLLNING OCH RÄTTIGHETER

Lagen om patientens rättigheter, lagen om patientskada och medicinskadeförsäkringen är avsedda att trygga patienten i konfliktsituationer och vid patientskada i samband med vården.

Patientskadeanmälan

Hälso- och sjukvården är alltid förknippad med risker som ibland inte går att undvika, hur högklassig vården än är. I enlighet med patientskadelagen ersätter patientförsäkringen personskador som åsamkats patienter i samband med hälso- och sjukvård.

Patientförsäkringscentralen sköter regleringen av dessa skador.

Anmärkning mot vård eller bemötande

Om du vill göra en anmärkning mot den vård eller det bemötande du fått av personal inom ÅHS kan du göra detta på av landskapsregeringen fastställd blankett.

Via en anmärkning lyfter du upp problem till ansvarig person på respektive enhet. En anmärkning resulterar däremot aldrig i någon ekonomisk ersättning.

Läkemedelsskadeanmälan

Med läkemedelsskada avses kroppssjukdom eller kroppsskada eller med dem jämförbar allvarlig psykisk sjukdom som sannolikt förorsakats av läkemedel.

- Klient- och patientombudsmannen hjälper och ger råd.
- Blanketter för anmälan och/eller anmärkning fås bl.a. på sjukhuset, hälsocentralerna och på klient- och patientombudsmannens hemsida:

<http://www.ombudsman.ax/patientombudsman/missnojd-halso-och-sjukvard>

INTRESSEBEVAKNING (Statens ämbetsverk)

Magistraten eller tingsrätten kan förordna en intressebevakare för en person som inte själv klarar av att bevaka sina intressen, vårdfrågor alternativt sköta sin ekonomi eller fastighetsförvaltning.

Intressebevakare kan vara en anhörig/närstående eller den allmänna intressebevakaren vid Ålands rättshjälpsbyrå.

Beslut tas utifrån ansökan/anmälan samt bifogat läkarintyg.

Genom att skriva en intressebevakningsfullmakt kan du i förväg se till att dina angelägenheter sköts också om du senare förlorar förmågan att sköta dem, t.ex. på grund av sjukdom eller försvagat hälsotillstånd.

En intressebevakningsfullmakt ska vara skriftlig på samma sätt som ett testamente.

För att fullmakten ska tas i bruk bör fullmakten i original och ett läkarutlåtande inlämnas till magistraten.

Brottsofferjouren RIKU

Brottsofferjourens (RIKU) uppgift är att förbättra brottsoffrets, hans eller hennes närmastes och vittnens ställning bland annat genom att producera stöd- och rådgivningstjänster med låg tröskel, tfn +358 457 734 55777.

**Ålands hälso-
& sjukvård**